

שאלה מס' 1

סעיף 415 רישא לחוק העונשין:

עבירה התנהגותית שלא דורשת נזק/שינוי של מצב מציאות – ההתנהגות היא האסורה. סיווג – "דבר" – מוגדר בחוק כ"מקרקעין, מיטלטלין, זכות וטובת הנאה". "מרמה" מוגדרת בחוק. המעשה: "לרמות" – להביא אדם במרמה לידי מעשה או מחדל". **יסוד נפשי** – עבירה שותקת, אין בסעיף מילה המתארת יסוד נפשי. נפנה לסעיף 19-20 בחוק העונשין – נדרשת מודעות סובייקטיבית למעשה ולנסיבות (פונים לחוק העונשין מכוח סעיף 34 כג לחוק).

סעיף דמיוני שנוסחו: "הגורם במזיד לשריפת דבר לא לו"

עבירה התנהגותית – מעשה: "הגורם", נסיבה: שריפת דבר לא לו. עבירה התנהגותית. בסעיף זה נדרש ליסוד נפשי מסוג "כוונה" כפי שמוגדר בסעיף 20(א) לחוק. מודעות לכל רכיבי היסוד העובדתי (ברירת המחדל לפי סעיף 19, הגדרה לפי סעיף 20), "מטרה" (את המילה "בכוונה" יש לפרש כמטרה לפי סעיף 90א(2)) – אם מדובר בהטלת נכות או מום, "כוונה" – אם מדובר בגרימת חבלה חמורה (שכן אז יש "התלכדות" בין המטרה לבין התוצאה). במקרה שלהלן מדובר בביצוע עבירה במטרה להביא לידי חבלה חמורה.

שותפים לביצוע העבירות: (1) מיכאל: המבצע העיקרי של שני סעיפי העבירה. הוא הצית את רכב החברה הקודם ובעקבות כך קיבל לידי רכב חברה חדש. **(2) רועי:** ככל הנראה מסייע בלבד בשני סעיפי העבירה, אך ניתוח חלקו בעבירה מחייב דיון במבחנים שמבדילים את המסייע מהמבצע בצוותא. לפי מבחן המעגלים (או "המבחן המשולב"): רועי במעגל הפיזי החיצוני (כל חלקו היה בעצם הידיעה על המעשה ובכך שאסף את מיכאל וערן מזירת המעשה) ובמעגל נפשי החיצוני (למרות שאינו רואה בעצמו שותף בפועל ואינו רוצה להיות שותף). לפי מבחן השליטה: רועי אינו שולט בביצוע העבירה. לכן נראה בו מסייע. מבחינת היסוד הנפשי הסיוע מצריך מטרה לסייע – וזאת חרף העובדה כי הוא סרב לסייע לרועי, אבל בסופו של דבר נעתר לבקשתו. **(3) רינה** – ככל הנראה משדלת בשני סעיפי העבירה, אולם מדובר באבחנה גבולית מאוד. אפשר לטעון כי רינה נטעה במוחו של מיכאל את הרעיון לבצע דבר בלתי חוקי בכדי להשיג את מטרתו. כמו כן, תפקידה של רינה הסתיים לפני שמיכאל התחיל בביצועה של העבירה, ועובדה זו מקשה לראות בה מבצע בצוותא. רינה גם לא הזמינה את העבירה ולא עולה מנתוני השאלה כיצד היא צפויה להנות מרווחיה. **(4) ערן** – מבצע בצוותא בעבירת ההצתה וככל הנראה גם בעבירת סעיף 415, אך ניתוח חלקו בעבירה מחייב דיון במבחנים שמבדילים את המסייע מהמבצע בצוותא. ערן הוא קטין פחות מ-18.

מיכאל – מבצע עיקרי בעבירת 415 רישא – מעשה – מיכאל שרף את רכבו בכדי לקבל רכב חדש. נסיבות – רכב חדש עונה על הגדרת "דבר". יסוד נפשי – מיכאל מודע היטב לביצוע מעשיו + מודעות לעצם העובדה כי הוא מבצע את העבירה ביחד עם ערן ועם רועי שמסייע לו.

מיכאל – מבצע בסעיף העבירה הדמיוני – מעשה: "הגורם", שריפת הרכב אכן עונה על ההגדרה. נסיבה: "שריפת רכב שלא שייך לו. יסוד נפשי: כאמור לעיל, ובהתאם להוראת סעיף 90(א) לחוק, נדרש להוכיח מודעות לביצוע המעשה. אין ספק שרכיב זה מתקיים גם כן.

רינה – משדלת לעבירה 415 רישא ולעבירה הדמיונית

שאלה מס' 2

סעיף 300 וסעיף 304 הן עבירות תוצאה הדורשות קשר סיבתי בין היסוד הנפשי והיסוד העובדתי. בעבירות גרימת המוות, היסוד העובדתי הנו משותף לכולן, דהיינו, ביצוע מעשה שהביא למות הקורבן. ההבדל בין העבירות האלו מתבטא ביסוד הנפשי של מחשבה פלילית שכוללת מודעות לטיב המעשה, לקיום הנסיבות ולאפשרות גרימת תוצאה. לעניין זה דרוש פזיזות, שבאחת משתיים: קלות דעת או אדישות, המתבטאת בשוויון נפש לאפשרות גרימת התוצאות כאשר מדובר בעבירת רצח, היסוד הנפשי מצריך כוונה או אדישות לעניין התוצאה. על הכוונה תחילה להתלוות למעשה הרצח ולא דווקא לקדום לו בזמן. בסעיף 304 נדרש יסוד נפשי של רשלנות (סעיף 21 לחוק). בעבירות תוצאתיות, כולל היסוד הנפשי גם יחס רצוני לתוצאה. יחס זה יכול להיות כוונה – מטרה לגרום לתוצאה (סעיף 20(א)(1) לחוק), או "חזקת הכוונה" – בשל הקושי להיכנס לנבכי נפשו של האדם, אפשר לעיתים לעשות שימוש בחזקת הכוונה, שלפיה מוחזק כמתכוון לתוצאות הצומחות באופן טבעי ובהסתברות גבוהה ממעשיו. למשל, דקירת אדם מספר פעמיים בפלג גופו העליון, תביא ככל הנראה למותו ותעיד על חזקת לרצוח אותו. לעומת זאת, המחוקק קבע כי אחד מרכיבי העבירה הוא קיומו של מניע מסוים או מטרה מסוימת ("עבירות מטרה" או "עבירות כוונה מיוחדת"). ניתן לזהות עבירת מטרה באמצעות אחד הביטויים בגוף העבירה: "כדי", "לשם", "מתוך מטרה" וכיוצא בזה. גם הביטוי "כוונה", אם אינו מתייחס לתוצאה של מעשה הנמנית עם פרטי עבירה, יתפרש כמטרה ("כוונה מיוחדת") כאמור בסעיף 90(א)(2) לחוק. כלומר, כאשר הביטוי "בכוונה" מתייחס לתוצאת המעשה, יש להראות כוונה להתגשמות התוצאה (זו עבירת כוונה רגילה) ואילו כאשר הביטוי "בכוונה" אינו מתייחס לתוצאת המעשה, יש להראות מניע שמתוכו נעשה המעשה או מטרה להשיג יעד.

יעל – סעיף 300 + 304 - מותם של שמעון וחנה

המעשה: "הגורם", תוצאה: "למותו". נסיבה: "אדם". המעשה שעשתה יעל, טפטוף רעל עכברים, עונה על הגדרת המעשה שהביא למותם של שמעון וחנה ולכן מבחן האלמלא מתקיים. בשני סעיפי העבירה, הרכיב העובדתי מתקיים. לאחר מכן, נבחן קש"ס משפטי: מבחן הציפיות. בעבירות מחדל נעסוק במבחן "הציפיות האובייקטיבי" ובו האם האדם הסביר, במקומה של יעל, יכול היה לצפות את התוצאה האסורה ולא דווקא במדויק. כאשר לסוג הנזק, תטען ההגנה לניתוק הקש"ס כי יעל לא הייתה יכולה לצפות את סוג הנזק ואת התוצאה הקטלנית מאחר והיא חשבה לתומה שמדובר במשפר טעם, כפי שאביה ציין בפניה.

לעניין סעיף 300, היסוד העובדתי מתקיים בשני המקרים ויטען כי אמנם יעל לא ידעה כי היא מטפטפת רעל עכברים לכוסות המשקה של שמעון וחנה, ואביה אמר לה שמדובר במשפר טעם, אבל היא הריחה את הבקבוק וחשדה כי מדובר בחומר שגורם למותם של עכברים אולם היא נמענה מלברר זאת. "עצימת עיניים" מכוח סעיף 20(ג)(1) לחוק מהווה תחליף למודעות, כך שאם נאשם עצם עיניו לגבי טיב המעשה או נסיבה כלשהי, רואים אותו כאילו היה מודע. מנגד, האדישות דורשת שוויון נפש כלפי האפשרות לגרימת מוות וכוונה מאפיין את רצונה החפצי של מבצע העבירה להביא לגרימת התוצאה אולם יעלה בבירור לא חפצה בשום תוצאת מוות ולכן יהיה קושי בהטלת אשמה עליה.

לעניין סעיף 304, גרימת מותם של שמעון וחנה – היסוד העובדתי מתקיים בשני המקרים אולם היסוד הנפשי הוא שיכריע האם יעל אכן תואשם. משמעות הרשלנות היא שהאדם לא היה מודע בפועל לאחד מרכיבי היסוד העובדתי, ובכל זאת מטילים עליו אחריות, משום שאדם מהישוב יכול היה להיות מודע